

INVANDRARNAS UTGÖR ETT GLOBALT KAPITAL

HEDI BEL HABIB

Det är inte invandrarna som i första hand borde integreras.

Det är Sverige. I den globala ekonomin.

I debatten sägs det ofta att integrationen av invandrare är en ödesfråga för Sverige. Ett sådant synsätt är förfelat och farligt vilseledande, då det ser invandrarnas arbetsmarknadsintegration som ett isolerat fenomen.

Min uppfattning är att det är själva den officiella synen på integration som omöjliggör för invandrarna att etablera sig i det svenska samhället. Att ständigt peka ut invandrare som ett problem för sig är en marginaliserande syn som går ut på att invandrare inte har någon självklar betydelse för landets ekonomiska utveckling och att deras försörjning måste ordnas genom sociala åtgärder.

Vi måste en gång för alla sluta tala om invandrare och inse att det är Sverige som skall integreras i den globala ekonomin. Frågan är inte hur

samhället skall lösa invandrarnas problem, utan snarare vilka samhällsproblem invandrarna kan bidra till att lösa.

Internationella erfarenheter från bland annat Kanada, USA och Australien visar att synen på integration har övergått från ett snävt invandarperspektiv till en global integrationsstrategi. I dessa länder har en ny tillväxtstrategi vuxit fram som använder olikheter i kulturbakgrund som en konkurrensfaktor. Inom företagsorganisationen skiljer man mellan intern mångfald och extern mångfald. Intern mångfald syftar på arbetsstyrkans innovationsförmåga. Företaget utnyttjar fördelar av arbetsstyrkor med olika kulturbakgrund för att stimulera kreativitet och höja produktiviteten. Extern mångfald syftar på företagets strategier att anpassa produkterna och marknadsföringen till en mångfaldig kundbas. Personer med flerkulturell kompetens har lättare att analysera marknadsbehov, livsstilar och konsumtions-

beteenden hos kunder världen över.

I USA har många arbetsgivare sedan länge arbetat med att skapa kreativa lag med flerkulturell kompetens. De amerikanska företagens åtgärder omfattar bland annat rekrytering för att medvetet öka mångfalden i företagslivet och belöningsystem som är kopplade till att främja mångfald i arbetslivet.

Globalt kapital

Många företag tillsätter speciella kommittéer för mångfald som ansvarar för personal och kompetensutveckling. År 1994 satsade 56 procent av USA:s företag med fler än hundra anställda på att öka mångfalden i sin arbetsstyrka för att hantera de globala marknaderna.

Invandrare och deras kulturella och språkliga mångfald uppfattas numera som en ny form av kapital, nämligen det globala kapitalet. Tack vare satsningen på invandrare som ett globalt kapital kommer USA på första platsen i den globala kon-

HEDI BEL HABIB är fil dr i medicinsk antropologi och psykologi och arbetar som integrationsexpert på Invandrarverket i Norrköping.

kurrensligan. USA har större marknadsandel i Östasien där världens snabbast växande marknader finns. När amerikanska företag exporterar eller expanderar i denna del av världen använder de konsulter och arbetskraft därifrån som har kunskaper om både amerikanska och asiatiska marknaders kulturella förutsättningar. För att öka företagens globala konkurrenskraft beräknas drygt 7 miljoner invandrare rekryteras inom amerikanska företag till och med år 2000.

Situationen är annorlunda i Sverige. Landets exportmarknader har vuxit svagare än genomsnittet i OECD. De nordiska marknaderna väger relativt tungt i den svenska exporten. Mer än två tredjedelar av det svenska handelsutbytet äger rum inom EU- och EFTA-länderna. USA är den viktigaste handelspartnern utanför Europa. De asiatiska länderna har ökat i betydelse sedan 1980-talet, men svarar fortfarande för en förhållandevis liten del av handelsutbytet.

Obalanserad ekonomi

Hemmamarknadens begränsade storlek och ett ogynnsamt företagsklimat i kombination med Sveriges geografiska läge har spelat en central roll för de svenska företagens utflyttning. Eftersom Sverige är något avsidat beläget i förhållande till de stora europeiska och amerikanska marknaderna har utlandsetablering varit att föredra framför export. Detta har lett till en obalanserad ekonomi

med stora kapitalutflöden, ökad utlandssysselsättning och en stor arbetslöshet på hemmaplan. Sverige kommer på femtonde plats på den globala konkurrenslistan.

Sett ur utrikeshandelns perspektiv kan de människor som idag kallas för "invandrare" spela en avgörande roll för att återupprätta balansen i svensk ekonomi. Genom att de dels har kunskaper om sitt hemland, dels har bott och utbildats i Sverige, har de tillägnat sig en internationell kompetens som gör dem speciellt lämpade för att fungera som exportkanaler för det svenska näringslivet.

För detta krävs en medveten tillväxtstrategi som tar tillvara det språkliga och kulturella kapitalet för att tillgodose den globala arbetsmarknadens behov av arbetskraft med flerkulturell kompetens. Idag definieras invandrargruppernas språkliga behov genom det exotiska språket "hemspråk". Undervisningen i olika språk vänder sig till s k invandrarelever, utan någon genomtänkt koppling till det globaliserade näringslivets behov av internationella kompetensformer.

Synen på s k invandrarspråk blir annorlunda om vi talade om ett integrerat Sverige där alla språk som finns inom landets gränser görs till ett gemensamt arv för alla. Arbetsmarknadens parter måste tillsammans med politiker skapa ett nationellt kontrakt om Sveriges kulturella och språkliga mångfald som en motor för ekonomisk tillväxt och global konkurrens. Staten måste sanera bland

bidragen och socialförsäkringsystemen och satsa resurserna på att utnyttja landets kulturella språkliga kapital för att främja näringslivets globala konkurrensförmåga.

Sverige har idag ett språkkapital på över hundra språk. Och det är detta globala kapital med hundra språk som måste mobiliseras för att klara den internationella konkurrensen och hantera den globala ekonomin. Därför måste vi övergå från en politik som talar om att integrera invandrarna till en global politik där Sveriges integration står i förgrunden.

Omöjlig välfärdspolitik

När man diskuterar åtgärder för ökad sysselsättning är det viktigt att beakta att dramatiska förändringar har skett som gör att de flesta av de gamla recepten inte längre fungerar. En viktig förändring är globalisering. Den miljö av nationella monopol och regleringar mot utlandet som fanns för tjugo år sedan gav vissa möjligheter att driva en nationell välfärdspolitik. Detta är inte längre fallet. Sverige blir allt djupare integrerat i Europa och är en del av den globala marknaden med mycket begränsat utrymme för att driva en avvikande politik med detaljregleringar.

Gamla nationellt skyddade näringssektorer utsätts för global konkurrens. Pengar, teknik och idéer strömmar över gränserna. Jobben flyttar dit de blir bäst och billigast utförda. Utlandsinvesteringar påverkar syssel-

sättningen negativt. Sverige uppvisar en unik kombination av kapitalutflöden och en stor obalans mellan ingående och utgående investeringar. År 1990 uppgick svenska utlandsinvesteringar till cirka 84 miljarder kronor jämfört med 14 miljarder kronor i utländska investeringar i Sverige. De svenska företagens omfattande utlandsverksamhet har fått negativa effekter på sysselsättningen. Mellan 1990 och 1995 försvann runt 200.000 industrijobb i Sverige. Under samma period har andelen utlandsanställda på svenska företag ökat med över 300.000. Följande tabell visar mycket tydligt denna obalans:

Anställda i Sverige

	1975	1990
10 största företagen	242.000	240.000
20 största företagen	340.000	319.000

Anställda i utlandet:

10 största företagen	198.000	346.000
20 största företagen	227.000	433.000

(Långtidsutredningen 1995)

” Arbetsmarknadens parter måste tillsammans med politiker skapa ett nationellt kontrakt om Sveriges kulturella och språkliga mångfald som en motor för ekonomisk tillväxt och global konkurrens. Staten måste sanera bland bidragen och socialförsäkringssystemen och satsa resurserna på att utnyttja landets kulturella språkliga kapital för att främja näringslivets globala konkurrensförmåga ”

Politiker, arbetsmarknadens parter och företagsledare måste förstå dynamiken i denna snabba förändringsprocess. Vi måste sluta att nostalgiskt blicka tillbaka eller dogmatiskt försvara regelsystem som överlevt sig själva. De länder som beaktar globaliseringen av kapitalmarknaden vid utformningen av den ekonomiska politiken kommer att

uppnå högre ekonomisk tillväxt. Irland har exempelvis lyckats attrahera utländska investeringar och blivit ett slags centrum i Europa för elektronikindustrin. Irland visar en mycket god ekonomisk utveckling: En fyraprocentig tillväxt per år 1990-1994. De irländska politikerna har satsat på att reducera arbetsgivaravgifterna för lägre avlönade. De utreder nu en integrerad väg att se över både skatter och socialförsäkringar för att undvika ”skattefällan” och stimulera både jobbskapande och jobbsökande. Marginalskatterna har reducerats från 48 procent till 40 procent.

Anpassningen av den irländska ekonomin till globala förhållanden underlättades särskilt av fackföreningarnas attityd. I Sverige intar fackföreningarna en defensiv attityd till förändring av arbetsmarknadsreglerna. På Irland går de fackliga ledarna i spetsen för förändringsarbetet. Givetvis beaktar de sina medlemmars intressen men de tar sin utgångspunkt i den förändrade omvärlden och driver egna förslag som syftar till att öka produktiviteten, företagsamheten och konkurrenskraften istället för att slå vakt om förlegade former av socialförsäkringssystem.